

Sólyom Sándor

Képeslap helyett

Gábornak, Egerbe

Tó fölött furcsa fények villóznak.
Fenek felől sötét fellegek
a szeleket lovagolva érkeznek.
Hullámok zúdulnak egymás után
a partot riasztva, de megtörnek
a mólón s a parti köveken.
Menekül a hattyú had
s velük mi is, a partlakók.
A zápor hideg függönyt támaszt
s mi szorongunk egy sátorban.
Az üveg körbejár s mire a bor elfogy,
Gyenes felett viháncol már a zápor.

Az esőcseppekben felragyog a nap,
szivárványa átölel és hívogat;
az elemek szépséges játékát,
az egyedít csak a Tó partján
élvezheted, mint Egry, a festő,
ki ettől lett az,
mert a Tó annak alkotta Őt.

Szakolczay Lajos

Sárkány Győző: Bálványok bukása

500 éves a reformáció, 50 rajz – 50 gondolat

A reformáció 500. évfordulójára Sárkány Győző különleges együtttest készített. A grafikusművész *gondolkodó* vendégeket kért meg – volt közöttük festőművész, pszichiáter, püspök, művészettörténész, újságíró, biztonság szakértő, múzeumigazgató, történész, fotográfus, filmrendező, könyvtárigazgató –, hogy képsorozatához illeszkedjen hozzá az ünneppel kapcsolatos meglátásaikat. A kiállítás, a *Bálványok bukása / 50 kép – 50 gondolat* címmel a múlt évben a Gaál Imre Galériában volt látható. A nagyméretű albumot lapozgatva, így lett a tárlat örök érvényűvé, hihetetlen az a bőség, amely a képanyagot és az írásos anyagot jellemzi.

Balog Zoltán bevezetőjében úgy véli, hogy a „megújulás lendületével” indult reformáció az élet más területein is (földrajzi fölfedezések, könyvnyomtatás, a tudomány és művészet megújulása, a nemzeti nyelv emancipációja) gyökeres változásokkal járt együtt. Sőt, „belső, személyes újjászületést is hozott: a lényegét mégsem az ember teljesítményében látta, hanem abban, amit Isten tesz az emberrel”. Az emberi erőforrások minisztere Ady Endrét idézve jellemzi a sorozatot: „tüzes székéreként villannak fel előttünk Sárkány Győző grafikái”. S tovább fűzve a kijelölő gesztust, pontosít is: „A *Bálványok bukása* kozmikus képek sorozata a történelem fordulópontjairól – bálványok létrejöttéről és megsemmisüléséről, a történelem folytonos változásáról”.

Miképp látják, a grafikai sorozat indítólökésével, a meghívottak a reformáció, valamint a képegyüttes szerepét és értékét? Íme, egy-két válasz! Aknay János (festőművész): „Az ő hite (mármint Luther Mártoné), szavainak súlya és igazsága mindig a tiszta örök forrásból merített”. Baán László (múzeumigazgató): „Németh László írta Károliról, hogy 'szívós ember' volt, aki 'magyarul akarta hallani és hallatni Istent”. Bagdy Emőke (pszichológus): „Ezek a grafikák megnyitják és végtelenítik az időt, az emberi küzdelem apoteózisai”. Batta András (zenetörténész): „Letűnt bálványok lebegnek körülöttünk. Valamikor magunk alkottuk őket, és nap mint nap keletkeznek újak. Az ok és a cél nélküli káosz mindig benne volt a világban”. Bogárdi Szabó István (református püspök): „Mit tehet az ember, akit Isten a maga képmására teremtett? Ha isteni jószágban él, tükre az Alkotó dicsőségének”. Drozsnik István (képzőművész): „Vonalhálók, vonaltáncok, vonalgubancok, vonalharcolok, vonallabirintusok, kispantolt vonalkötegek között haladok lejjebb, feljebb, beljebb a kép közepébe. Időutazáson veszek részt, vonalhúrokon játszik velem az idő”. Lovas Ilona (textilművész): „A Biblia és az emberiség nagy spirituális tanítói évezredek óta ismételtetik, hogy minden jó forrása a szeretet”. Prutkay Péter (grafikus): „Grafikáin az ősi vallásokat: a távol-keleti,

a mezopotámiai, az egyiptomi és a görög-római politeizmust a jelenben értelmezi át”: Wehner Tibor: „S a forma, a totalitás örökre elveszett ideája idején, csak a kollázs, az összetört Egész szétszóródott, megmaradt részeinek összegyűjtési, összeillesztési kísérlete lehet”.

A grafikai univerzum milyenségét, létrejöttének indítóokát s filozofikumát, az őskáosz tegnapi és mai szerepét, Sárkány különleges időutazását Szeifert Judit értelmezi. A művészettörténész *Bálványok tündöklése és bukása* című tanulmánya, amelyben sziporkázik az elme, a könyv legnagyobb értéke. Az elemző abból indul ki, hogy a grafikusművészt az apokalipszis mint téma mindig is foglalkoztatta. Ünnepi sorozatának így szolgált alapul a *János jelenései* és a *Dániel könyve*. Ez utóbbit tekintve fontos kérdés, hogy „miként pusztulnak el az elátkozott, hitetlen világbirodalmak”. „A történelemmel való kapcsolat és az álomszerű megjelenítés kapcsolódási pontot jelez *Dániel könyve* és Sárkány Győző jelenlegi rajzai között.” Az álomszerű forgatag, montázsszerűen, az őskáoszra utal.

Ám ez a káosz, mi tesszük hozzá, attól félelmetes, hogy a rendezetlen-rendezett időjáték folytán a klasszikus szépség látványnak sem utolsó megjelenítői – többek között a gyönyörű görög-római szobrok – azokkal a modern kori „gólemekkel” keverednek, izgatják föl a *tetszik – nem tetszik* valóságot (ilyen például John Seward Johnson alkotása, a szexszimbólumnak is tekinthető chicagói Marilyn Monroe-szobor), amelyek valaminő eltorzult konzumlét hírvivői. Hogy bálvány és bálvány, tegnap (ideértve az ókort is) és ma között milyen kapcsolódási pontok vannak, a megdicsőülés és elbukás, a rejtegetett és világra tárt, sokszor vérrel-vassal kivívott „hatalmi” öröm, a születés és megújulás, a szimbólumértékű megvallás és valaminek az elhallgatás-letagadása minő életérzési „forradalmat” gerjeszt, a külső és a belső küzdelem káosza (a világ, a szabadság, a személyiség megmaradása-fönntartása a tét) kit és mit feszít a golgotai keresztre, a fájdalom és félelem útkockáit az égi ösvényről lehordva a földre, aligha tudhatni. Ha nem volna olyan enciklopédikus érzelm-karakter szótár, történelmi példázatba burkolt, a küzdés ezer formáját és alfaját a *valló-vallató* vonalrács ábráinak a rendszerébe (hogy világolják!) beépítő enciklopédia, mint a Sárkány Győzőé, csak kevésbé ismernénk – „bálvány-ismeret” ide vagy oda – a körülöttünk zajló és az őseink körül zajlott világ részecskéiből részecskébe épített dolgait. A foszlány küzdelmét a csaknem megvalósíthatatlan teljesség ellen.

Ezért is volt igaza Wehnernek, amikor az összeillesztési kísérletekben (kollázs) látja az elveszejtett totalitást, a széttört Egész valamiképpen restaurálásának a módját. Az ötven nagyméretű (100 × 70 cm-es) grafika és a sorozattal ábrázolt, a jelenből a szürrealitásba és a szürrealitásból a *kopogóan* szürke jelenbe fordult világ hű tükre az önki-fejezést beteljesítő próbának. Szobrokból tollrajzzal kivonni a plasztikai megjelenítés, a testtömeg súlyának a báját, méghozzá úgy, hogy a vonalháló szerkezeti villódzása lássék, ehhez kell csak igazán bravúr.

Mi élteti a rajzokat? Az egy alakban több alak, a való és a fejtetőre állított figurák kontrasztja, a hol felül, hol alul világító fehér papír libikókája, a halovány rajzi figurális háttérre erős kontúrral s nemkülönben nagytással rávitt, jobbára a felület más részén kisebb méretben lévő fej, test formáját ismétlő „bálvány” (lehet egy szép nő, egy megfáradt harcos vagy a vonalháló kuszaságában leledző káosz) kiemelése.

Arcok, szobrok, torzók, szfinxek, emberi és állati figurák, mítoszi és mesebeli lények találkoznak álomalakokkal, a saját lelkéből leledző rajzi invenció által teremtett lényekkel. Fantáziaszült világ? Az álomvalóság kiterjesztése, gyakorta több alakzat összevonásával, történelmi és mai szimbólumokkal. A jelenig ér a vonulat. Ebben a sorban – Szeifert Judit bőven ír róla – az időszámítás előtti I. századból való *Laokoón-szoborcsoport* és a Prima Porta-beli *Augustus* római császár szobra együtt menetel (több rajzon, más-más környezetben is föltűnik) Ferenczy István jól ismert klasszicista plasztikájával (*Pásztorlányka – A szép mesterségek kezdete*) vagy Stróbl Alajos *Perseusával*. S a *Méloszi Aphrodité – Méloszi Vénusz* mellett a már említett Marilyn Monroe-szobor (*Forever Marilyn*) éppúgy ott van, mint Carl Fredrik Reuterswårdnak a New York-i ENSZ-palota előtt álló, csomóra kötött, csavart csőrű bronz pisztolya (*Non-Violence*). Nem beszélve a több grafikán is hangsúlyos szerepet kapó, a meztelen testek gúláját képező tizennégy méter magas, több mint száz alakot magában foglaló oslói „emberhegyről”, a norvég Gustav Vigeland alkotásáról (*Monolit*).

Sárkány hol lebegteti, hol fejre állítja, hol dinamikai hangsúllyal ábrázolja – a lét törvényeihez igazodva, ám álomszerű megidézéssel – *hőseit*. A töredékekből összeálló vizualitás saját nyelven (rajzi bravúrral) szólal meg a lapokon. „A rajzok, akár a művészet maga, hagyomány és haladás fonálát sodorják egybe és szövik bele az idő végtelen szövetébe” – írja Szeifert Judit.

Az idő Sárkánynál időutazás is, gyors változások, az egymással való szembeszegülések kora. Az *öngyilkos Gallus* (más, „modernebb” források szerint: *Gall vezér és felesége öngyilkossága*, i. e. 230 körül) kisebb-nagyobb méretben több lapon is szerepel, mint ahogyan Lüszipposz *Pihenő Héraklésze* is fontos tengely: erős kontúrral a vonalháló, egyfajta koordináta-rendszer origója. A csomóra kötött csövű revolver grafikai képe ugyancsak több rajzon fölbukkan, de talán legfélelmetesebb az a kompozíció, amelyen a valamely szfinx által meghúzott ravasszal Praxitelész (?) szobra, a *Hermész a gyermek Dionüoszossal* (i. e. I. század közepe) áll szemben. Az ókor a fegyverek fényes táncát még ma is ünneplő (pénzt hoz a házhoz!) jelennel. Apokalipszis? A végtelen vég sárkányi fájdalommal-humorral megjelenített kezdete.

A grafikusművész szakmai életútját bemutató tanulmányt – alapos munka – azon művészettörténész, D. Udvary Ildikó írta, aki egyben a Gaál Imre Galériában tavaly megrendezett kiállítás kurátora volt.

Soha rosszabb albumot, mint a *Bálványok bukása*. (2017)